

Inventarisatie van vaatplanten in de Hellen in 2020

Deel 1

Inventarisatie van vaatplanten in de Hellen in 2020; deel 1

Plantenwerkgroep KNNV afdeling Wageningen e.o.

Verslaglegging: Herman Thunnissen en Douwe van Dam; foto's, tenzij anders vermeld: Herman Thunnissen.

Deelnemers aan de inventarisatie: Francisca Sival, Annemieke van den Berg, Ronald Busman, Douwe van Dam, Carla Grashof, Leny Huitzing, Ina van Keulen, Huub Löffler en Herman Thunnissen

Inleiding

De plantenwerkgroep (PWG) van de KNNV afdeling Wageningen en Omstreken heeft in het groeiseizoen van 2020 de vegetatie van het natuurgebied de Hellen (De Hel en Blauwe Hel) geïnventariseerd. Wij zijn Staatsbosbeheer (SBB) dankbaar voor de toestemming dit bijzondere gebied te hebben mogen inventariseren. Het was voor ons een buitenkans dit Natura-2000-gebied nader te mogen leren kennen. Omdat het gebied recent reeds werd geïnventariseerd (Simons & Pellicaan, 2019; Minke & van Raamsdonk, 2016) werd het door SBB niet nodig geacht een uitgebreide ecologische analyse uit te voeren. De waarnemingen behoeven alleen maar te worden opgenomen in de NDFF database. Desondanks stellen we het toch op prijs hier een wat uitvoeriger verslag te mogen presenteren van onze inventarisatie.

In dit verslag worden de inventarisatieresultaten beknopt gepresenteerd en wordt de opname-methode beschreven. De resultaten worden vergeleken met de inventarisaties van Simons en Pellicaan, 2019 en Minke en van Raamsdonk, 2016. Het verslag wordt begonnen met een korte beschrijving van het gebied. Naast het oorspronkelijke natuurgebied van 46 ha is ook een gebied van 10 ha aan recent door SBB verworven graslanden meegenomen met de inventarisatie.

Beschrijving van het gebied

De Hellen liggen in het laagste deel van de Gelderse Vallei in de provincie Utrecht net ten zuidoosten van Veenendaal (Fig. 1). Grenzend aan de Rauweveldseweg, de zuidoost grens van het Natura-2000-gebied, bevindt zich een strook graslanden van ca. 10 ha (deelgebied 7 in fig. 1). Deze strook, die verder wordt aangeduid als deelgebied 7, zal worden omgevormd tot natuur en is meegenomen in de inventarisatie, zodat de nul-situatie is vastgelegd.

Fig. 1. Ligging van het Natura 2000-gebied de Hellen (Provincie Utrecht, 2018) en deelgebied 7.

De Hellen worden gevoed door basenrijk kwelwater afkomstig van de Veluwe en in mindere mate van de Utrechtse Heuvelrug. Het object De Hellen maakt deel uit van het Natura 2000-gebied Binnenveld, tezamen met de Bennekomse Meent (het laatste gebied ligt in de provincie Gelderland). De totale oppervlakte van de Hellen is 64 hectare. Het gebied vormt een moerasgebied met een laagveen karakter. Oorspronkelijk was het hoogveengebied dat door ontginning en veenwinning veranderd is in een gevarieerd laagveengebied met broekbossen, struweel, rietlanden, trilvenen en natte schraallanden. Centraal in het gebied liggen plassen die restanten zijn van het verveningsproces. Vooral de blauwgraslanden en trilvenen in het gebied zijn van

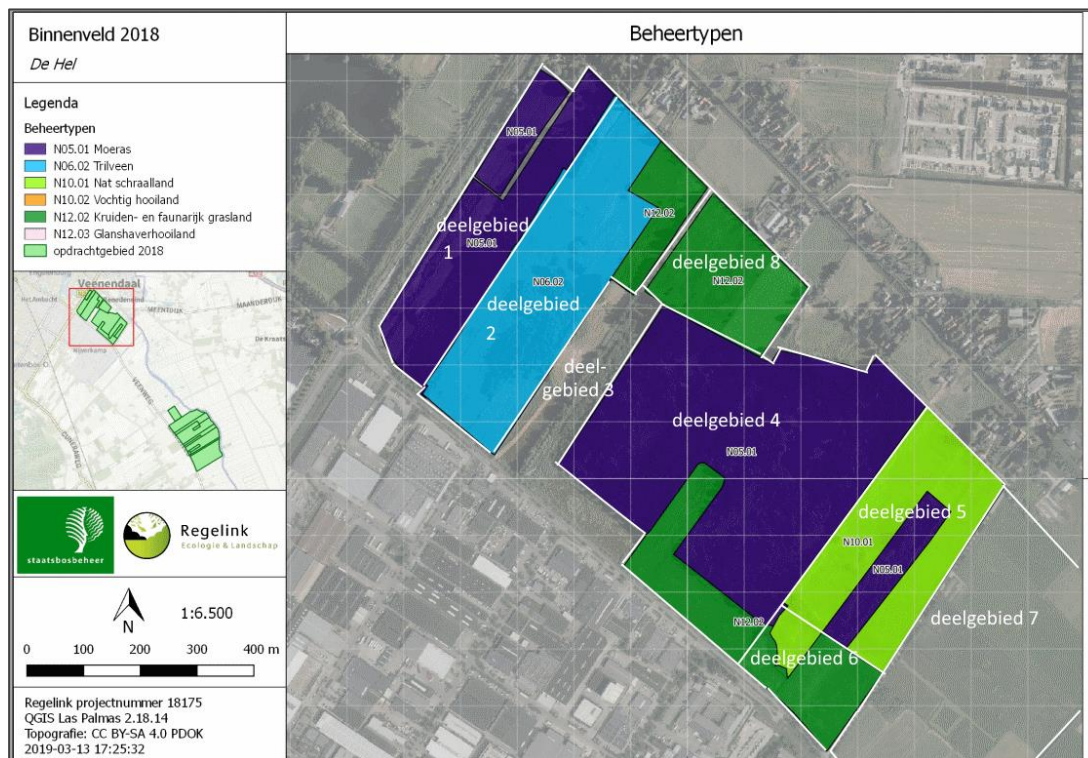

nationaal en internationaal belang. Andere waardevolle elementen zijn mesotrofe zeggenmoerassen en dotterbloemhooilanden. Door lokale variaties in de kweldruk, ontwatering, dikte van de kragge en hoogteligging kunnen op korte afstanden relatief grote verschillen in abiotische omstandigheden voorkomen, wat zijn invloed heeft op de samenstelling van de vegetatie. In 2009 zijn de Blauwe Hel en De Hel aangewezen als Natura 2000-gebied.

Voor het beheer van het terrein verleent de provincie subsidie via het Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL; Bij12, Subsiestelsel Natuur en Landschap). In het gebied zijn 4 SNL-beheertypen vertegenwoordigd, waarvoor subsidie is toegekend:

- N05.01 Moeras (wordt Veenmoeras per 1-1-2021)
- N06.02 Trilveen
- N10.01 Nat schraalland
- N12.02 Kruiden- en faunarijck grasland
- Evt. ook N14.02 Laagveenbos (afhankelijk van nog door te voeren veranderingen bij beheertype N05.01)

Figuur 2 toont de globale ligging van de SNL-beheertypen.

Figuur 2. Beheertypenkaart voor deelgebieden van De Hellen (Simons en Pellicaan, 2019).

KNNV inventarisatie 2020

Methode

Het gebied is door de plantenwerkgroep bezocht gedurende de maanden april t/m augustus 2020. In totaal hebben 9 leden van de plantenwerkgroep in wisselende samenstelling aan de inventarisatie deelgenomen. Kaart 1 in bijlage 1 geeft de bezochte gebieden weer. Hieruit blijkt dat met name de Trilvenen, de Natte schraallanden en de graslanden in deelgebied 7 intensief zijn bezocht. De moerasbossen waren moeilijk toegankelijk en konden slechts op enkele plaatsen, met name langs de noordoost grens worden betreden. De Kruiden- en faunarijck graslanden bestonden over het

algemeen uit een vrij eentonige vegetatie. Vaak overheerste Pitrus, afgewisseld met grassen en, meestal op een voedselrijk milieu wijzende kruiden, zoals Liesgras, Hondsdraf, Grote brandnetel, Scherpe zegge, Pinksterbloem, Riet, Gewone hoornbloem en Gewone smeerwortel. Deze deelgebieden zijn slechts incidenteel bezocht. De Ketelweg en directe omgeving, die de scheiding vormt tussen De Hel en De Blauwe Hel (figuur 1) is slechts heel beperkt geïnventariseerd.

Tijdens de inventarisatie zijn alle waargenomen soorten opgenomen. Aan de hand van de inventarisatie van Simons en Pellicaan (Simons & Pellicaan, 2019) is een lijst van 24 SNL-, Typische soorten voor Natura-2000-gebieden en Rode-Lijstsoorten geselecteerd, waarvoor een meer gedetailleerde inventarisatie is uitgevoerd (tabel 1). Typische soorten zijn een goede indicator voor de gunstige staat van instandhouding van habitattypen in Natura-2000-gebieden (Bij12, Werkwijze Monitoring en Beoordeling Natuurnetwerk en Natura 2000/PAS). De geselecteerde soorten zijn zo veel mogelijk gekarteerd op een schaalniveau van 1:10.000. Deze soorten zijn om de ca. 50 m ingevoerd. Hiertoe is zoveel mogelijk in raaien gelopen op onderlinge afstanden van ca. 50 m. In de praktijk is deze nauwkeurigheid echter niet steeds gehaald. Van deze soorten is de abundantie zo veel mogelijk op 2 manieren is geschat: Tansley en SBB (tabellen 2 en 3). De overige, meer algemene soorten zijn bij ieder bezoek in principe slechts eenmaal ingevoerd met een schatting van de lokale abundantie volgens Tansley. Soms zijn echter meerdere waarnemingen gedaan.

Tabel 1. Lijst van 24 SNL-, Natura-2000- en Rode Lijst-soorten, afgeleid van de inventarisatie van Simons en Pellicaan (Simons & Pellicaan, 2019), waarvan door de KNNV een gedetailleerde inventarisatie is uitgevoerd.

Soorten die in detail zijn geïnventariseerd	
Blauwe knoop	Moeraskruiskruid
Brede orchis	Moeraslathyrus
Draadzegge	Moerasviooltje
Echte koekoeksbloem	Poelruit
Gevlekte orchis	Rietorchis
Gewone dotterbloem	Ronde zegge
Grote boterbloem	Sterzegge
Grote ratelaar	Stijve zegge
Kamvaren	Vleeskleurige orchis
Klein blaasjeskruid	Wateraardbei
Kleine valeriaan	Waterdrieblad
Moeraskartelblad	Waterkruiskruid

Waterkruiskruid

Voor het verzamelen van waarnemingen in het veld is de App NOVA gebruikt (Floron). Bij elke waarneming worden de soortnaam, locatie en tijd nauwkeurig vastgelegd. Na afloop van het veldwerk zijn de lijsten met waarnemingen verzonden naar Verspreidingsatlas.nl (NDFP Verspreidingsatlas). Na validatie komen de waarnemingen direct in de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFP). Zo wordt bijgedragen aan de kennis over de verspreiding van wilde flora in Nederland.

Tabel 2. Abundantie volgens SBB

SBB code	aantallen
1	1-2
2	3-10
3	11-100
4	101-1000
5	> 1000

Tabel 3. *Schaal van Tansley voor weergave van abundanties van plantensoorten*

d	dominant, soort is overheersend
cd	codominant, soort is overheersend samen met andere soorten.
a	abundant, soort is talrijk, veel aanwezig maar nooit (co-)dominant.
f	frequent, soort is frequent, vrij talrijk
o	occasional, soort is verspreid aanwezig
r	rare, soort is zeldzaam
l	toevoeging in combinatie met alleen f, a, of d, bijv. ld = lokaal dominant

Inventarisatieresultaten

In bijlage 2 staat een overzicht van de waargenomen soorten. Per soort is vermeld of er sprake is van een SNL-, Natura-2000- en/of Rode Lijst-soort. De coördinaten en abundanties van alle waarnemingen zijn in een apart bestand (rapportage inventarisatie KNNV deel 2) opgenomen. In totaal zijn er 2085 waarnemingen gedaan en zijn er 281 verschillende plantensoorten aangetroffen. De verdeling van het aantal waarnemingen en het aantal aangetroffen soorten over het gebied staat in kaart 1, terwijl kaart 2 de verdeling van de bijzondere soorten (SNL-, Natura 2000- en Rode Lijst-soorten) laat zien (zie bijlage 1). Zoals te verwachten zijn de meeste bijzondere soorten in de Trilvenen en Natte schraallanden gevonden. In totaal zijn er 13 Rode-Lijstsoorten waargenomen; 8 soorten die als 'kwetsbaar' (KW) zijn aangemerkt, 4 soorten die als 'gevoelig' (GE) zijn aangemerkt en 1 soort die als 'bedreigd' te boek staan. Er komen 36 kwaliteitsindicatoren voor verschillende SNL beheertypen voor (N05.01, N06.02, N10.01, N10.02, N12.02 en N12.03) en 14 Natura-2000 typische soorten.

Volgens het beheerplan is het toekomstige beheertype van deelgebied 7 kruiden- en faunairijk grasland (Provincie Utrecht, 2018). Deelgebied 7 is 2 maal bezocht en wel op 6 mei en op 5 augustus. In het deelgebied zijn 128 soorten waargenomen (bijlage 3), waarvan er 22 uitsluitend in dit deelgebied zijn gevonden. Een flink deel van de soorten komt in de sloten en op de oevers voor. Het zijn voornamelijk soorten van voedselrijke wateren, voedselrijke moeras- of oeverbegroeiingen en strooiselruigten op vochtige, voedselrijke standplaatsen, zoals Kikkerbeet, Gele lis, Grote lisdodde, Grote waterrepe, Grote waterweegbree, Liesgras, Rietgras, Mannagras, Grote egelskop, Watermunt, Grote kattenstaart, Harig wilgenroosje en Poelruit. De graslandpercelen in deelgebied 7 bestaan uit een mozaïekpatroon van verschillende grassen met een verscheidenheid aan kruiden. Naast Engels raaigras zijn de volgende grassen aangetroffen: Beemdlangbloem, Fioringras, Geknikte vossenstaart, Kropaar, Gewoon reukgras, Gladde witbol, Gestreepte witbol, Hennegras, Grote vossenstaart, Glanshaver, IJle dravik, Kweek, Rietzwenkgras, Rood zwenkgras, Ruw beemdgras, Ruwe smele, Straatgras, Veldbeemdgras en Zachte dravik. Met name Geknikte vossenstaart, Fioringras en Ruw beemdgras wijzen op (lokaal) natte omstandigheden. De kruiden bestaan voor een groot deel uit vrij algemene soorten van vochtige tot natte voedselrijke plaatsen, zoals Kruijpende boterbloem, Krulzuring, Veenwortel, Blaartrekkende boterbloem en Vertakte leeuwentand. De vele aangetroffen soorten van matig voedselrijke graslanden laten zien dat de er reeds sprake is van enige verschraving. Voorbeelden zijn: Pinksterbloem, Scherpe boterbloem, Kale jonker, Moerasrolklaver, Echte koekoeksbloem, Biezenknoppen en Hennegras. Tenslotte zijn enkele soorten van voedselrijke zomen en strooiselruigten aangetroffen, zoals: Fluitenkruid, Gewone hennepnetel, Grote brandnetel, Hondsdraf, Kleefkruid en Witte dovenetel.

Kikkerbeet

Halverwege het deelgebied ligt een opslagplaats voor grond van enkele honderden m². Hier overheersen kruiden van akkers en ruderaal en betreden standplaatsen, zoals Hoenderbeet, Grote weegbree, Reukloze kamille, Schijfkamille en Bijvoet.

Duidelijk is dat er in deelgebied 7 geen sprake is van een hoogproductief grasland met als belangrijkste soort Engels raaigras. Om de status van kruiden- en faunarijk grasland te bereiken zijn echter nog veel maatregelen nodig, zoals verdere verschraving en eventueel afplaggen van de voedselrijke bovengrond. Indien de omstandigheden eenmaal geschikt zijn, zijn er genoeg geschikte planten in het aangrenzende natuurgebied die de overstap naar deelgebied 7 kunnen maken.

Vergelijking met de recente karteringen van Simons en Pellicaan en van Minke en van Raamsdonk

Door Simons en Pellicaan is in 2018 een kartering uitgevoerd van de Hellen (Simons & Pellicaan, 2019). De kartering maakte deel uit van de basisinventarisaties van flora, vegetatie en (avi)fauna, in het kader van het Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL). Het doel van de kartering was om een actueel en gebiedsdekkend overzicht te verkrijgen van het aantal en de verspreiding van SNL-kwaliteitssoorten, typische soorten van habitattypen, Rode-Lijstsoorten en een aantal ecologische indicatoren. De door Simons en Pellicaan gevolgde methode is in de volgende alinea vermeld. De KNNV hanteerde vrijwel dezelfde methode, maar bij elk wekelijks bezoek werden de niet in detail te karteren soorten weer opnieuw ingevoerd. Daardoor staan bij de KNNV voor de eerst-bezochte locaties veel waarnemingen vermeld.

Van de karteersoorten werden door Simons en Pellicaan groeiplaatsen gekarteerd. Het zwaartepunt van elke groeiplaats werd als punt in de database ingevoerd. Hierbij werd de precieze positie vastgelegd. Daar waar soorten werden gekarteerd in de buurt van lijnvormige elementen in het landschap, werd de waarneming altijd vastgelegd aan de kant van de sloot, het pad of de perceelgrens waar de soort daadwerkelijk aanwezig was. Groeiplaatsen van een soort groter dan 50 m werden als een nieuwe groeiplaats vastgelegd. Een soort hoort niet meer bij de groeiplaats als hij meer dan 25 m van het laatste individu groeit, maar soms werden populaties op kleinere schaal ingemeten, tot op 10 meter. Voor de bedekking werd een combinatie van de Tansleyschaal en de SBB-aantallen schaal gebruikt. Bij de inventarisatie werden beide schalen (onafhankelijk) met elkaar gecombineerd. Voorafgaand aan de kartering werden in overleg met de opdrachtgever de soorten geselecteerd, die tijdens de kartering bijgehouden dienden te worden. Deze soorten omvatten naast SNL-kwaliteitssoorten, Typische soorten van habitattypen en Rode Lijst-soorten ook een aantal ecologische indicatoren.

Alle door Simons en Pellicaan gekarteerde plantensoorten staan in bijlage 4. Aangegeven is hoe vaak een soort door hen is waargenomen. Van de soorten die door de plantenwerkgroep van de KNNV gedetailleerd zijn geïnventariseerd (zie Tabel 1) is het aantal waarnemingen ook vermeld in bijlage 4. Voor de overige soorten is alleen vermeld of deze is waargenomen door de KNNV of niet. Sommige overige soorten zijn toch vrij gedetailleerd in kaart gebracht. Van deze soorten is ook het aantal waarnemingen vermeld.

Hoewel beide inventarisaties niet geheel hetzelfde gebied beslaan en er ook kleine verschillen zijn in de methode, is het zeker mogelijk voor de bijzondere soorten een vergelijking te maken. Van de gekarteerde soorten van Simons en Pellicaan zijn er 4 niet waargenomen door de PWG, namelijk: Blaaszegge, Moerasmelkdistel, Paddenrus en Veenreukgras. Deze soorten zijn door Simons en Pellicaan respectievelijk 13, 1, 13 en 3 maal waargenomen. Het missen van Blaaszegge is lastig te verklaren. Deze forse, opvallende zegge is niet gemakkelijk over het hoofd te zien en verwarring met de er veel op lijkende Snavelzegge is niet erg waarschijnlijk. Het is ons niet bekend waar deze soort

gevonden is. Moerasmelkdistel is slechts 1x waargenomen. Paddenrus is door ons gemist en mogelijk verward met Veldrus. Veenreukgras, tenslotte, werd slechts op 3 plekken waargenomen.

Door de KNNV zijn nog 3 bijzondere soorten waargenomen, die niet in de lijst van te karteren soorten van Simons en Pellicaan zijn opgenomen: Stijve moerasweegbree, Gewone Brunel en Margriet. Stijve moerasweegbree is een Rode Lijst-soort (BE) en een typische Natura-2000-soort en is gevonden op 3 plekken in het zuidelijke deel van deelgebied 5. Gewone Brunel en Margriet zijn kwaliteitsindicatoren voor het SNL beheertype N12.02 (Kruiden en faunarijk grasland) en zijn op een gering aantal plekken gevonden aan de rand van de deelgebieden 2 en 5. De combinatie Brede orchis/Rietorchis is door Simons en Pellicaan niet onderscheiden.

Van een aantal bijzondere soorten vergelijken we niet alleen het voorkomen maar ook de verspreiding. Hiertoe zijn voor een aantal soorten kaartjes gemaakt die vervolgens visueel zijn vergeleken met de kaartjes in het rapport van Simons en Pellicaan. Er zijn vergelijkingen uitgevoerd voor: Blauwe knoop, Draadzegge, Kleine valeriaan, Moeraskartelblad, Moeraslathyrus, Poelruit, Ronde zegge, Waterdriblad, Waterkruiskruid, Echte koekoeksbloem en Kale jonker, Orchideeën (Gevlekte orchis, Brede orchis, Rietorchis en Vleeskleurige orchis), Schildereprijs en Sterzegge. De vergelijkingskaartjes zijn opgenomen in bijlage 1. Om de ligging van waargenomen groeiplaatsen gemakkelijker te kunnen benoemen wordt verwezen naar de in figuur 2 aangegeven deelgebieden. De deelgebieden zijn overgenomen uit het Natura-2000-beheerplan Binnenveld (Provincie Utrecht, 2018). We vergelijken alleen de verspreiding en niet de abundanties van de betreffende soorten.

- Blauwe knoop (kaart 3) staat op de Rode Lijst en is een Natura 2000- en SNL-soort. Deze soort komt slechts op enkele plaatsen in de deelgebieden 2 en 5 voor. Simons en Pellicaan hebben in de zuidwest hoek van deelgebied 5 meer vindplaatsen aangegeven dan de KNNV. Anderzijds heeft de KNNV, met name in deelgebied 2, meer groeiplaatsen gevonden.
- Draadzegge (kaart 4), een Rode-Lijst- en een SNL-soort, komt in de deelgebieden 2 en 5 redelijk veel voor. De KNNV heeft anders dan Simons en Pellicaan in deelgebied 2 slechts 1 groeiplaats aangegeven. Zowel de KNNV als Simons en Pellicaan hebben echter veel groeiplaatsen waargenomen in deelgebied 5, al vallen de meeste waarnemingen niet samen.

Draadzegge (links) en Kleine valeriaan (foto's: Huub Löffler)

- Kleine valeriaan (kaart 5) staat op de Rode lijst- en is een Natura 2000- en SNL-soort. Deze soort komt op een beperkt aantal plaatsen voor in de deelgebieden 2 en 5. De vindplaatsen van beide waarnemers komen redelijk met elkaar overeen.
- Moeraskartelblad (kaart 6), een Rode lijst- en een SNL-soort, komt op grote schaal voor in de deelgebieden 2 en 5. De vindplaatsen komen redelijk met elkaar overeen, al bevatten beide inventarisaties ook enkele unieke waarnemingen.
- Moeraslathyrus (kaart 7, een Rode lijst- en een SNL-soort, komt op grote schaal voor, met name in de deelgebieden 2 en 5. In deelgebied 2 komen de vindplaatsen redelijk met elkaar overeen. In deelgebied 5 daarentegen vallen veel vindplaatsen niet samen.
- Moeraskruiskruid (kaart 8), een Rode Lijst-soort, is op een beperkt aantal plaatsen aangetroffen, met name in de deelgebieden 2 en 5. In deelgebied 5 blijft het aantal vindplaatsen door de KNNV duidelijk achter bij die door Simons en Pellicaan.
- Echte koekoeksbloem, een SNL-soort, en Kale jonker, een ecologische indicator, (kaart 9), komen veel voor met name in de deelgebieden 1, 2, 5 en 8. Globaal gezien komen beide inventarisaties met elkaar overeen, al zijn er lokaal zeker verschillen te zien. De deelgebieden 6 en 8, waar Echte koekoeksbloem en Kale jonker ook voorkomen, zijn niet door de KNNV geïnventariseerd (kaart 1).
- Orchideeën (Brede orchis, Gevlekte orchis, Rietorchis en Vleeskleurige orchis; kaart 10) komen zowel in deelgebied 2 als in deelgebied 5 veel voor. Brede orchis en Gevlekte orchis zijn Rode-Lijst- en SNL-soorten, Vleeskleurige orchis is een SNL- en Natura-2000-soort en Rietorchis is een SNL-soort. In deelgebied 2 komen de waarnemingen min of meer met elkaar overeen al hebben Simons en Pellicaan in het onderste gedeelte van deelgebied 2 meer waarnemingen genoteerd dan de inventariseerders van de KNNV. In perceel 5 zien we het omgekeerde. Hier zijn door de KNNV veel meer vindplaatsen vastgesteld dan door Simons en Pellicaan.
- Schildereprijs (kaart 11), een SNL-soort, zou weliswaar niet gedetailleerd worden geïnventariseerd door de KNNV (Tabel 1), maar is in de praktijk wel vaak genoteerd en is een karteersoort bij Simons en Pellicaan. De soort komt op een beperkt aantal plaatsen voor in de deelgebieden 2 en 5 en is 2x aangetroffen door Simons en Pellicaan en 9x door de KNNV.
- Poelruit (kaart 12), een SNL- en Natura 2000-soort, komt vrij veel voor met name in de deelgebieden 1, 2 en 5. Beide verspreidingskaarten vallen redelijk samen al zijn er lokaal wel enkele afwijkingen.

Trilveen met o.a. Dactylorhiza soorten

- Ronde zegge (kaart 13) staat op de Rode Lijst en is een Natura 2000- en SNL-soort. In deelgebied 2 vallen de waarnemingspunten van beide inventarisaties mooi samen in de vorm van een strook langs de noordwest en zuidwest grens van het perceel, al zijn door Simons en Pellicaan meer vindplaatsen genoteerd. In deelgebied 5 hebben Simons en Pellicaan aan de zuidelijk rand enige exemplaren van Ronde zegge waargenomen. De waarnemingen van de KNNV zijn echter over het hele deelgebied verspreid.
- Waterdrieblad (kaart: 14), een SNL-soort, komt zeer veel voor, met name in de deelgebieden 2 en 5. De ligging van de waarnemingen valt grotendeels samen, al verschilt lokaal het aantal vindplaatsen.
- Sterzegge (kaart 15), een SNL-soort, is op enkele plaatsen aangetroffen in de deelgebieden 2 en 5. In grote lijnen vallen de vindplaatsen bij beide inventarisaties samen, maar lokaal zijn door Simons en Pellicaan meer waarnemingen genoteerd.

Sterzegge (foto: Huub Löffler)

Uit de vergelijking tussen de inventarisaties van Simons en Pellicaan en de KNNV blijkt dat beide meestal redelijk tot goed met elkaar overeenkomen. Lokaal kunnen er echter (vrij grote) verschillen optreden. Van een aantal soorten, zoals Blauwe knoop en Schildereprijs, en de soortgroep 'Orchideeën', zijn door de KNNV nieuwe vindplaatsen genoteerd. Hoe kunnen de verschillen tussen beide, intensieve inventarisaties worden verklaard? Enkele mogelijke oorzaken van de verschillen tussen de inventarisaties van Simons en Pellicaan en die van de KNNV zijn:

- Er ligt een verschil van 2 jaar tussen beide inventarisaties en deelgebieden kunnen op verschillende perioden in het jaar zijn bezocht. Waarneming van sommige soorten is sterk afhankelijk van het bezoektijdstip. Ook het verschil in neerslagoverschot kan een rol hebben gespeeld. Zowel 2018 als 2019 waren erg droog.
- Het vaststellen van het zwaartepunt van een groeiplaats is niet altijd gemakkelijk vast te stellen en wordt o.a. beïnvloed door het bloeitijdstip van een soort en de grootte van de populatie.
- niet alle deelgebieden zijn door de KNNV geïnventariseerd (zie Kaart 1).
- in de praktijk blijkt het aantal door de KNNV genoteerde vindplaatsen nog al eens verder uit elkaar te liggen dan 50 m. Simons en Pellicaan hebben zich daar veel strikter aan gehouden en hebben daardoor vaak meer vindplaatsen genoteerd.

In 2016 zijn door Minke en van Raamsdonk De Hellen geïnventariseerd (Minke & van Raamsdonk, 2016). Behalve de Hel en De Blauwe Hel is ook de Ketelweg geïnventariseerd, die de scheiding vormt tussen beide natuurgebieden (figuur 1). Tijdens de inventarisatie van diverse diergroepen zijn ook de planten genoteerd. In totaal zijn 255 soorten vaatplanten aangetroffen, waarvan dertien op de Rode Lijst staan. Per deelgebied werden in de Hel, De Blauwe Hel en langs de Ketelweg respectievelijk 184, 179 en 75 soorten gevonden. Het aantal soorten in De Hel en De Blauwe Hel is vrijwel gelijk. In het gebied Ketelweg werden veel tredplanten en planten van bemeste graslanden en bosplanten aangetroffen.

Vergelijking van beide inventarisaties kan alleen globaal gebeuren, omdat de geïnventariseerde gebieden slechts gedeeltelijk samenvallen, er 4 jaar tussen beide inventarisaties liggen en Minke en van Raamsdonk in de eerste plaats diverse diergroepen hebben geïnventariseerd. Vaatplanten waren niet het primaire doel maar werden wel meegenomen. Door de KNNV zijn 30 soorten meer waargenomen dan door Minke en van Raamsdonk. 190 soorten zijn door beiden waargenomen, 87 soorten alleen door de KNNV en 65 soorten alleen door Minke en van Raamsdonk (Bijlage 5). Dat zijn

relatief grote verschillen. Zoomen we wat meer in op de verschillen dan zien we dat van de soorten die alleen door Minke en van Raamsdonk zijn waargenomen de overgrote meerderheid (65 soorten) in de Hel zijn waargenomen, 20 soorten zijn in de Blauwe hel gevonden en slechts 6 soorten langs de Ketelweg, waarvan 2 soorten uitsluitend in het gebied van de Ketelweg. Het zijn soorten van uiteenlopende standplaatsen. We zien soorten van akkers en ruigten, bijv. Herik, Gewone melkdistel, Canadese fijnstraal en Kruldistel, soorten van gestoorde plaatsen, bijv. Tengere rus en Waterpeper, soorten van voedselrijke wateren, oevers en natte ruigten, bijv. Krabbenscheer, Slanke waterkers en Kleine lisdodde, soorten van zomen op matig voedselrijke tot voedselrijke grond, bijv. Look zonder look en Gewone vogelmelk en soorten van bossen en bosranden, bijv. Sporkehout, Hazelaar, Mannetjesvaren en Gewone vogelkers. De meest bijzondere planten, die alleen door Minke en van Raamsdonk zijn aangetroffen, zijn enkele soorten van (matig) bemeste graslanden en van schraallanden en kalkmoerassen, nl. Melkviooltje, Veenreukgras, Kruiwilg en Karwijvarkenskervel (Karwijvarkenskervel werd mogelijk verward met Melkeppe). Veel van de soorten die alleen door Minke en van Raamsdonk zijn waargenomen lijken te groeien langs perceelsranden, in sloten en bossen.

Van de 88 planten die alleen door de KNNV zijn waargenomen, groeien er 7 alleen in deelgebied 7 dat door Minke en van Raamsdonk niet werd geïnventariseerd. De overige soorten zijn planten van uiteenlopende standplaatsen. Hiertoe behoren soorten van akkers en ruigten, bijv. Veelkleurig vergeet-mij-nietje en Melganzenvoet, soorten van gestoorde plaatsen op open, vochtige tot natte, humusarme grond, bijv. Ruwe smele, Rietzwenkgras, Watergras, Knikkend tandzaad en Moeraszuring, soorten van voedselrijk water, voedselrijke oevers en natte ruigten, bijv. Moeraszegge, Stijve zegge, Pijptorkruid en Grote engelwortel, soorten van zomen op matig voedselrijke tot voedselrijke grond, bijv. Wilde kardinaalsmuts, en Rode kornoelje en soorten van bossen en bosranden, bijv. Bosveldkers, Brede wespenorchis, Hulst en Grove den.

Tot de planten die alleen door de KNNV zijn waargenomen behoren ook diverse soorten van (matig) bemeste graslanden en van schraallanden en kalkmoerassen, zoals Bevertjes, Margriet, Veelbloemige veldbies, Veldrus, Gevleugeld hertshooi, Rietorchis, Moerasstreepzaad, Draadzegge, Hennegras, Moerasbasterdwederik, Kamvaren, Schildereprijs en Brede orchis. Een groot aantal bijzondere soorten zijn dus niet door Minke en van Raamsdonk waargenomen.

De verschillen tussen de inventarisatie van Minke en van Raamsdonk en de KNNV zijn zo groot, dat vergelijking een hachelijke zaak is. Dit komt waarschijnlijk vooral door de verschillen in de gehanteerde inventarisatiemethoden. Een geringere rol spelen de verschillen in de bezochte gebieden en de periode van inventarisatie. Uit de resultaten van de vergelijking tussen beide inventarisaties kunnen dan ook geen harde conclusies worden getrokken.

Literatuur

Bij12, Subsiestelsel Natuur en Landschap : <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/subsiestelsel-natuur-en-landschap/>

Bij12, Werkwijze Monitoring en Beoordeling Natuurnetwerk en Natura 2000/PAS
<https://www.bij12.nl/assets/Werkwijze-Monitoring-Beoordeling-Natuurnetwerk-N2000-050320143.pdf>

Floron, <https://www.floron.nl/meedoen/nova/>

Minke E & W van Raamsdonk, 2016. Inventarisatie De Hel, De Blauwe Hel en de Ketelweg 2016.

NDFD Verspreidingsatlas: <https://www.verspreidingsatlas.nl/>

NDFD Nationale Databank Flora en Fauna: <https://www.ndff.nl/>

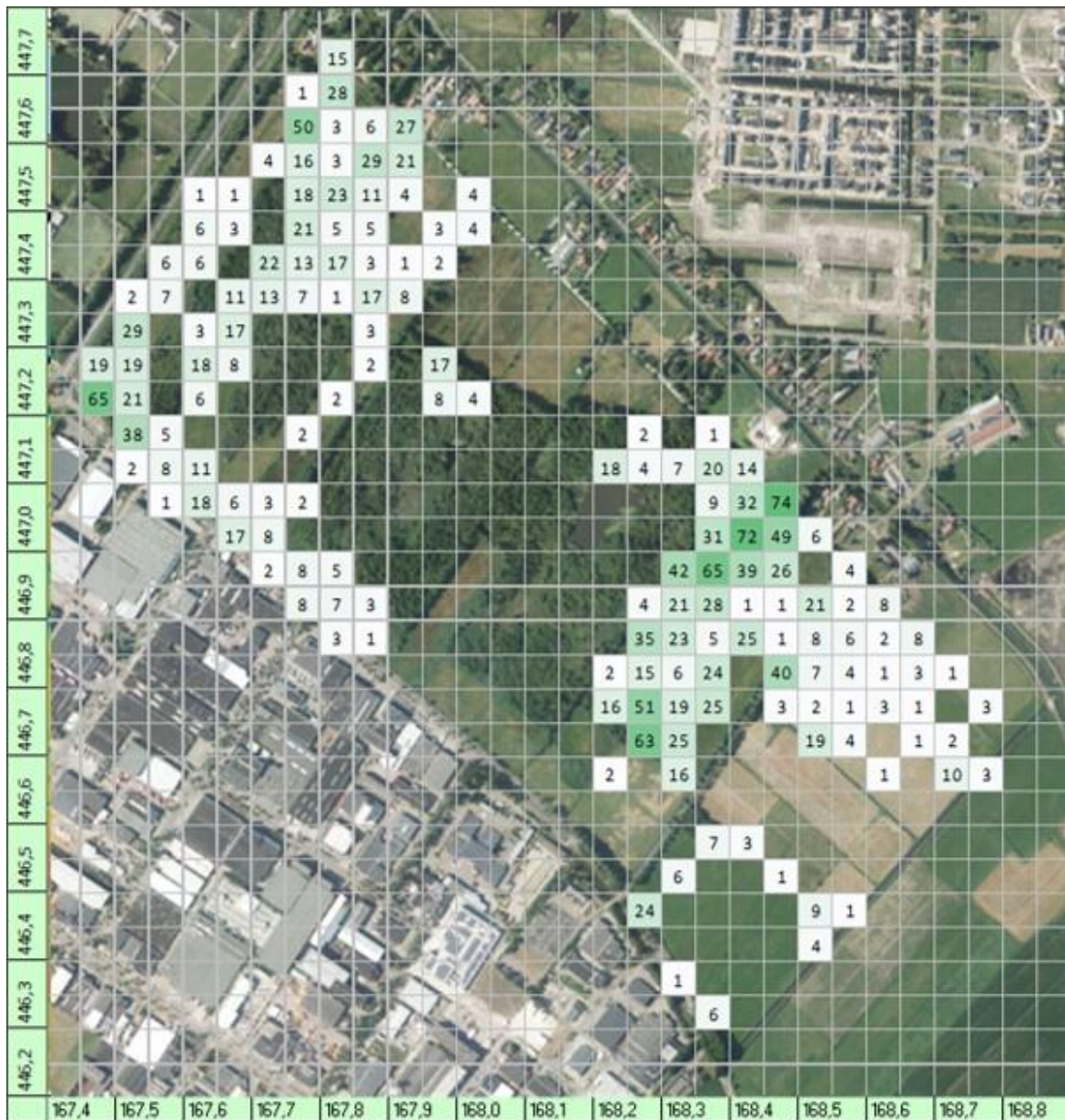
Provincie Utrecht, 2018. Natura 2000-beheerplan Binnenveld.

Simons ELAN & J Pellicaan, 2019. Binnenveld: Achterbergse Hooilanden en De Hel 2018. Bureau Regelink, Wageningen. Rapportnr. RA 18175.

Bijlage 1. Kaarten

Kaart 1. Aantal waarnemingen in gridcellen van ¼ hectare

Kaart 2. De verdeling van de bijzondere soorten (SNL-, Natura-2000- en RodeLijst-soorten) over het gebied in gridcellen van 50 x 50 m.

Kaart 3. De vindplaatsen van Blauwe knoop. De waarnemingen van Simons en Pellicaan zijn in kleur weergegeven: groen: zeldzaam (r) , geel: weinig algemeen (o), oranje: algemeen (lf, f) en rood zeer algemeen (la, a, c). De letters tussen haakjes zijn abundantiecodes volgens Tansley (Tabel 3). De KNNV-waarnemingen zijn in wit aangegeven.

Kaart 4. De vindplaatsen van Draadzegge. De waarnemingen van Simons en Pellicaan zijn in kleur weergegeven, die van de KNNV in wit. Zie voor de legenda kaart 3.

Kaart 5. De vindplaatsen van Kleine valeriaan. De waarnemingen van Simons en Pellicaan zijn in kleur weergegeven, die van de KNNV in wit. Zie voor de legenda kaart 3.

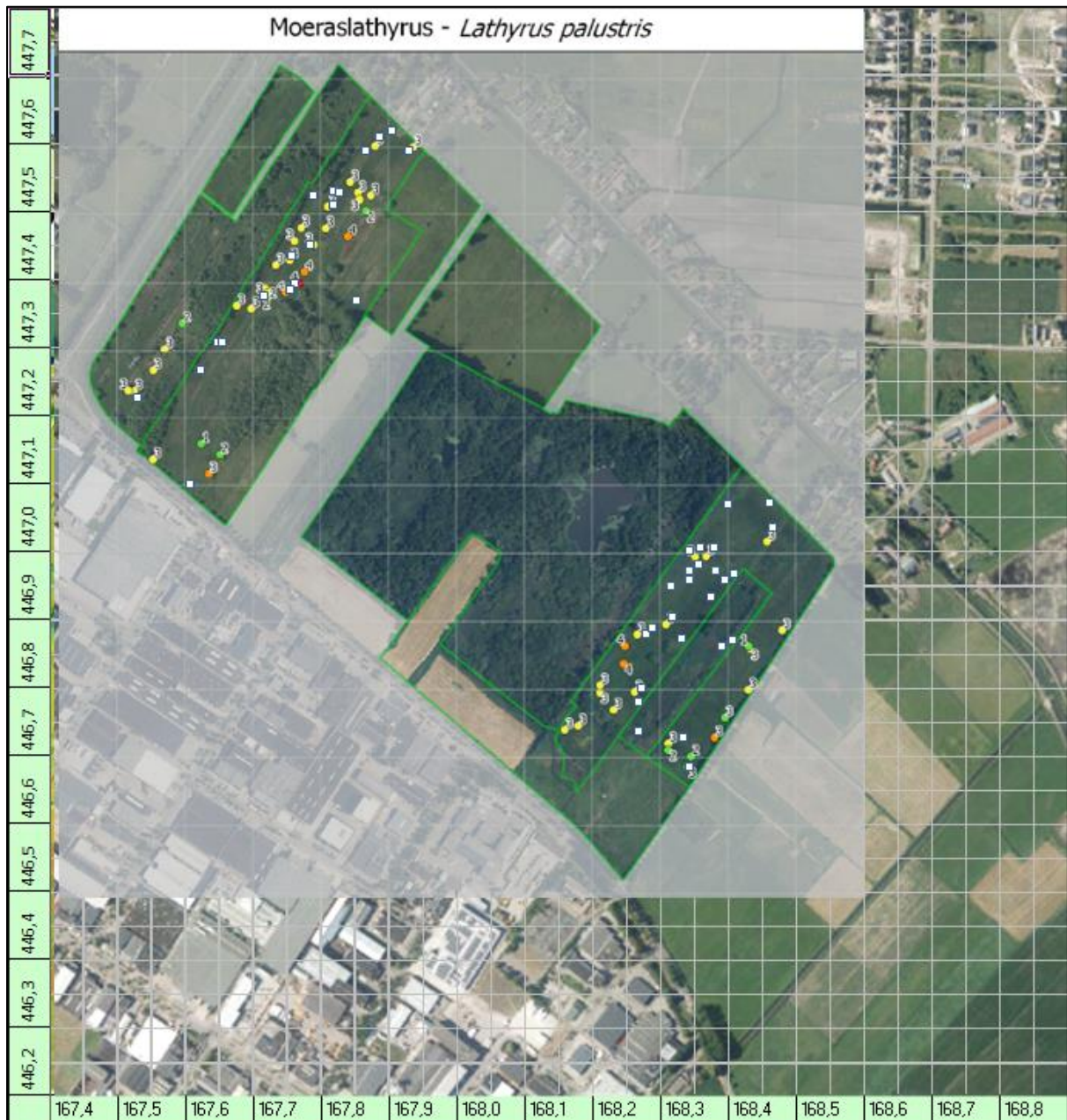

Kaart 6. De vindplaatsen van Moeraskartelblad. De waarnemingen van Simons en Pellicaan zijn in kleur weergegeven, die van de KNNV in wit. Zie voor de legenda kaart 3.

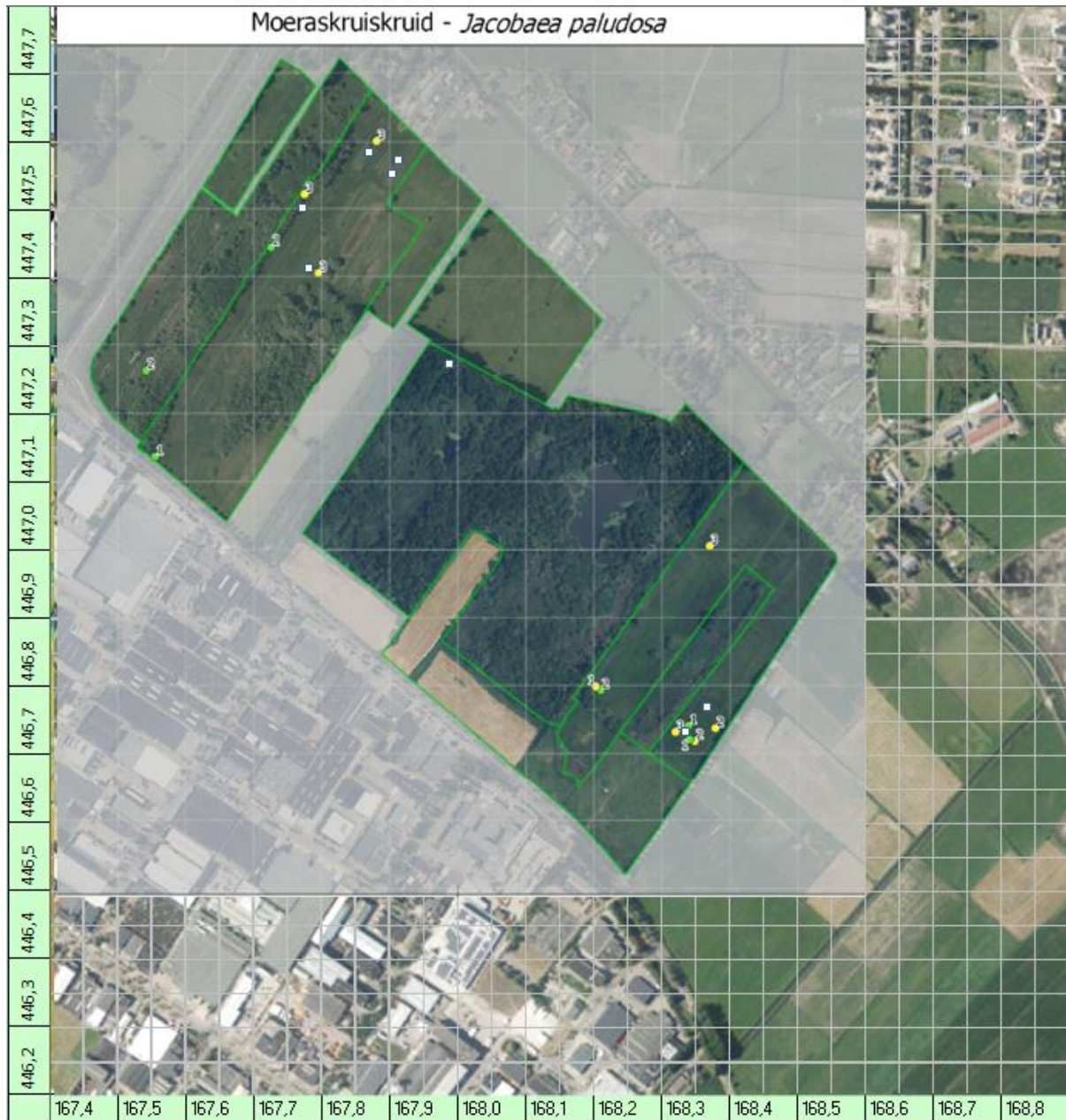

Kaart 7. De vindplaatsen van Moeraslathyrus. De waarnemingen van Simons en Pellicaan zijn in kleur weergegeven, die van de KNNV in wit. Zie voor de legenda kaart 3.

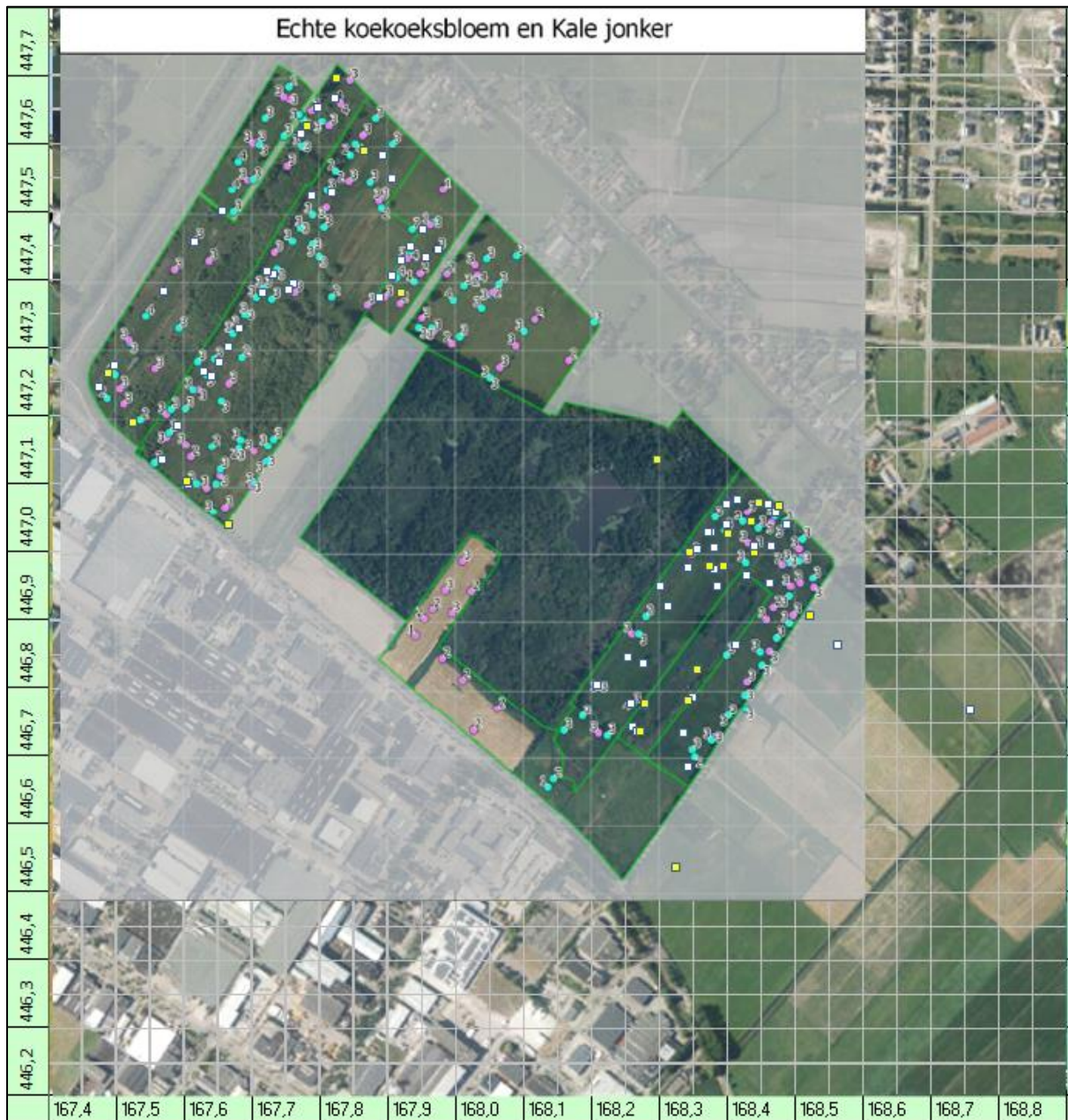

Kaart 8. De vindplaatsen van Moeraskruiskruid. De waarnemingen van Simons en Pellicaan zijn in kleur weergegeven, die van de KNNV in wit. Zie voor de legenda kaart 3.

Kaart 9. De vindplaatsen van Echte koekoeksbloem en Kale jonker. De waarnemingen van Simons en Pellicaan zijn in kleur weergegeven, die van de KNNV in wit. Zie voor de legenda kaart 3.

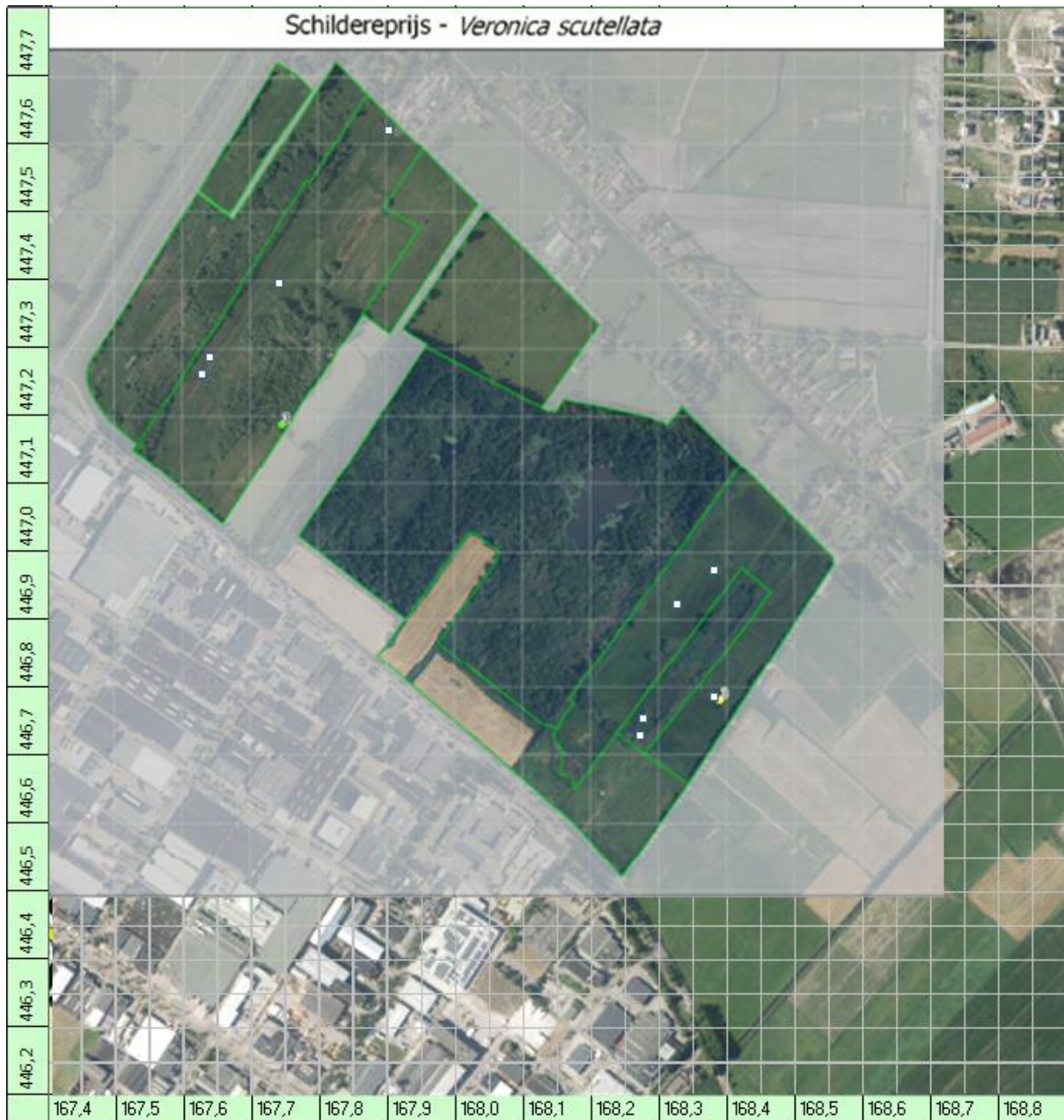

Kaart 10. De vindplaatsen van Orchideeën (Gevlekte orchis, Brede orchis, Rietorchis en Vleeskleurige orchis). De waarnemingen van Simons en Pellicaan zijn in kleur weergegeven, die van de KNNV in wit. Zie voor de legenda kaart 3.

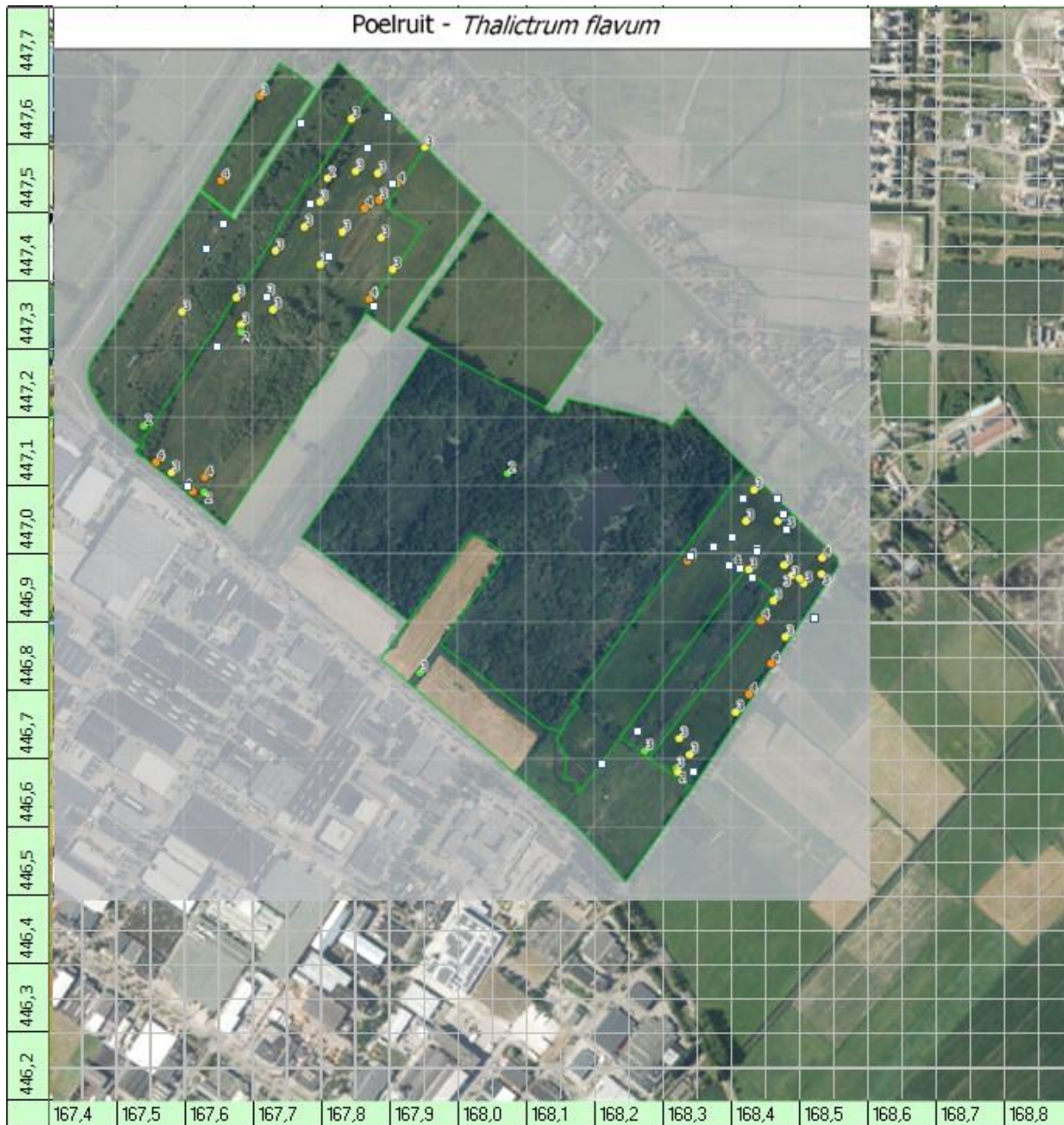

Kaart 11. De vindplaatsen van Schildereprijs. De waarnemingen van Simons en Pellicaan zijn in kleur weergegeven, die van de KNNV in wit. Zie voor de legenda kaart 3.

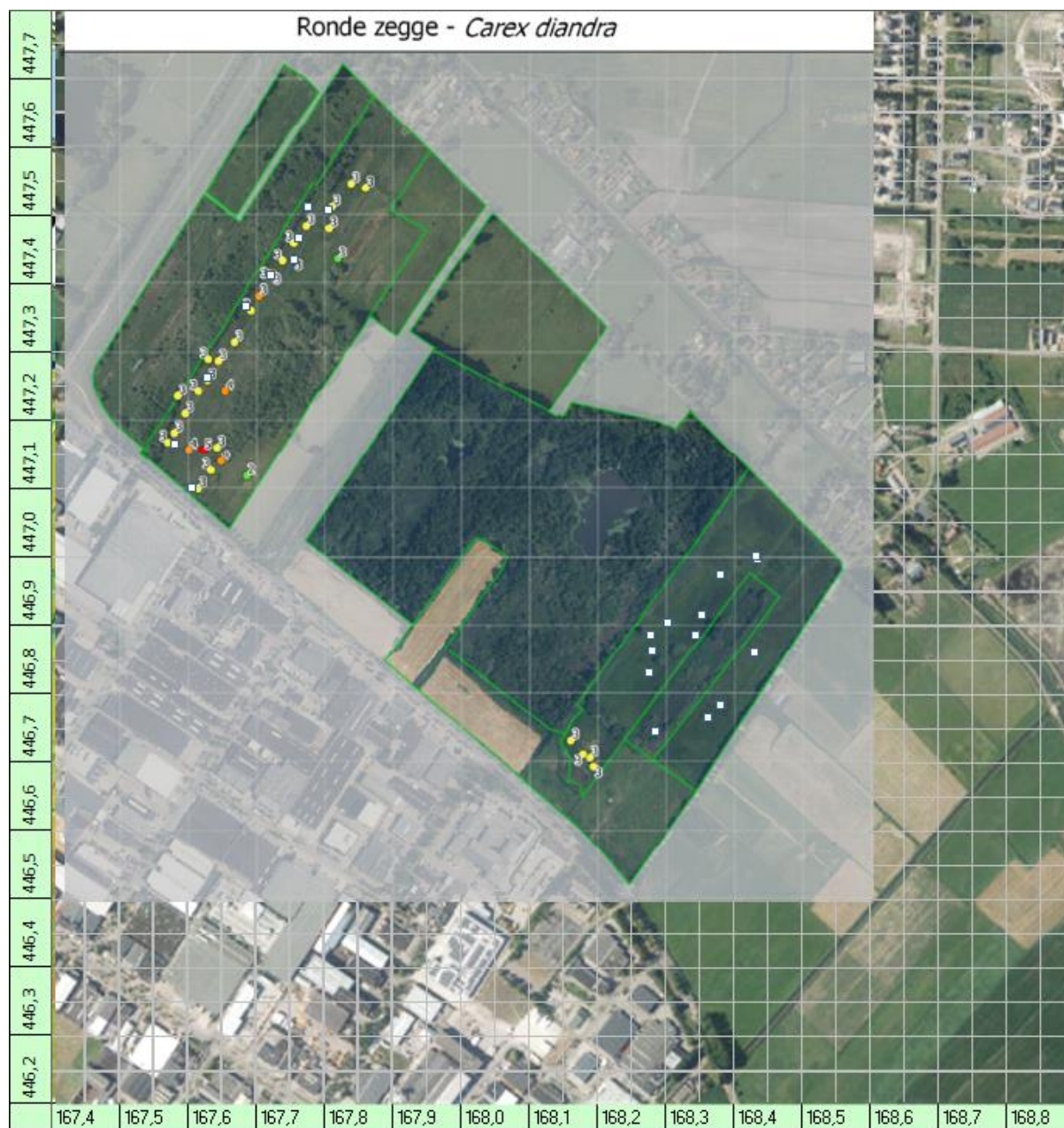

Kaart 12. De vindplaatsen van Poelruit. De waarnemingen van Simons en Pellicaan zijn in kleur weergegeven, die van de KNNV in wit. Zie voor de legenda kaart 3.

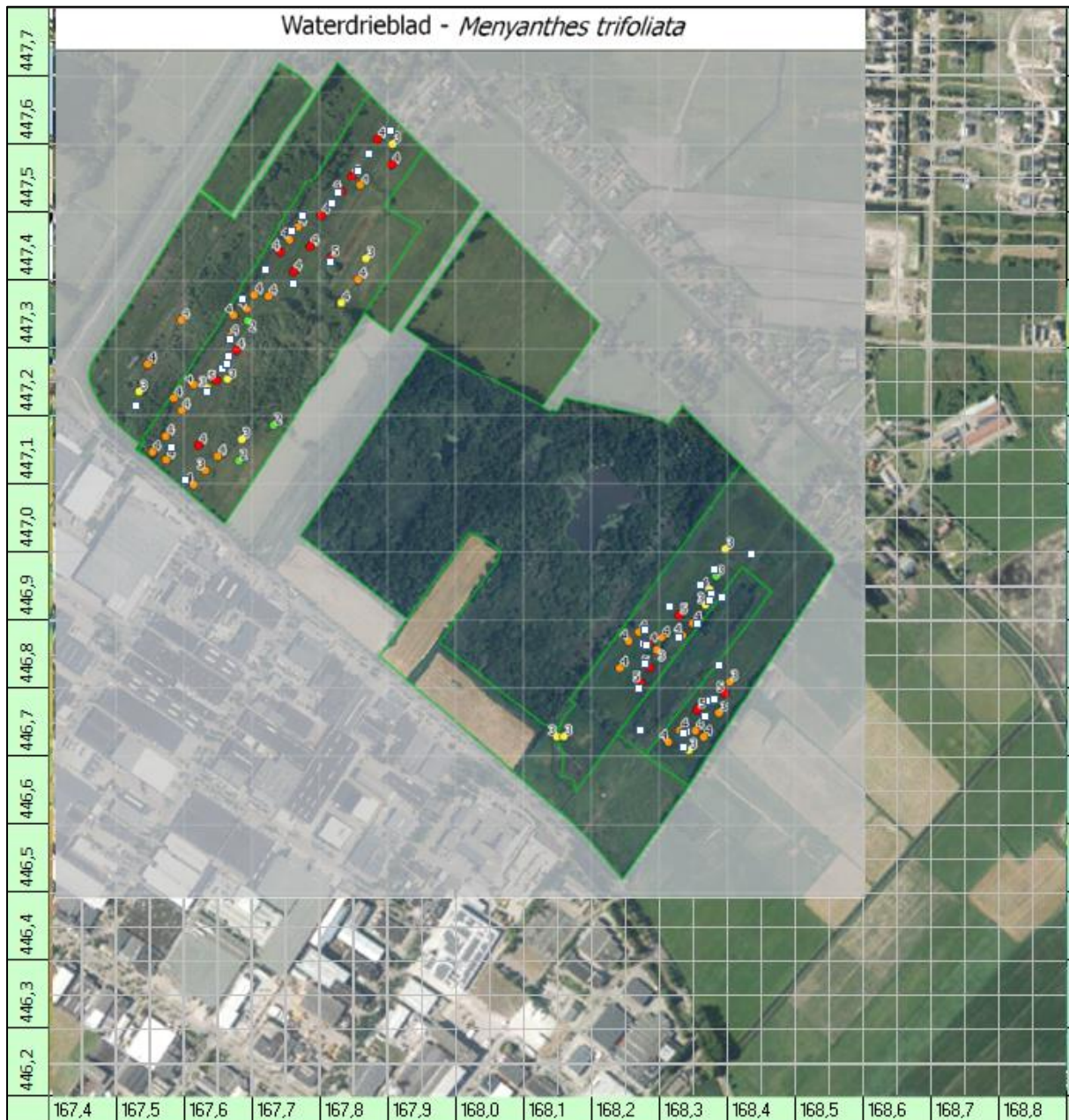

Kaart 13. De vindplaatsen van Ronde zegge. De waarnemingen van Simons en Pellicaan zijn in kleur weergegeven, die van de KNNV in wit. Zie voor de legenda kaart 3.

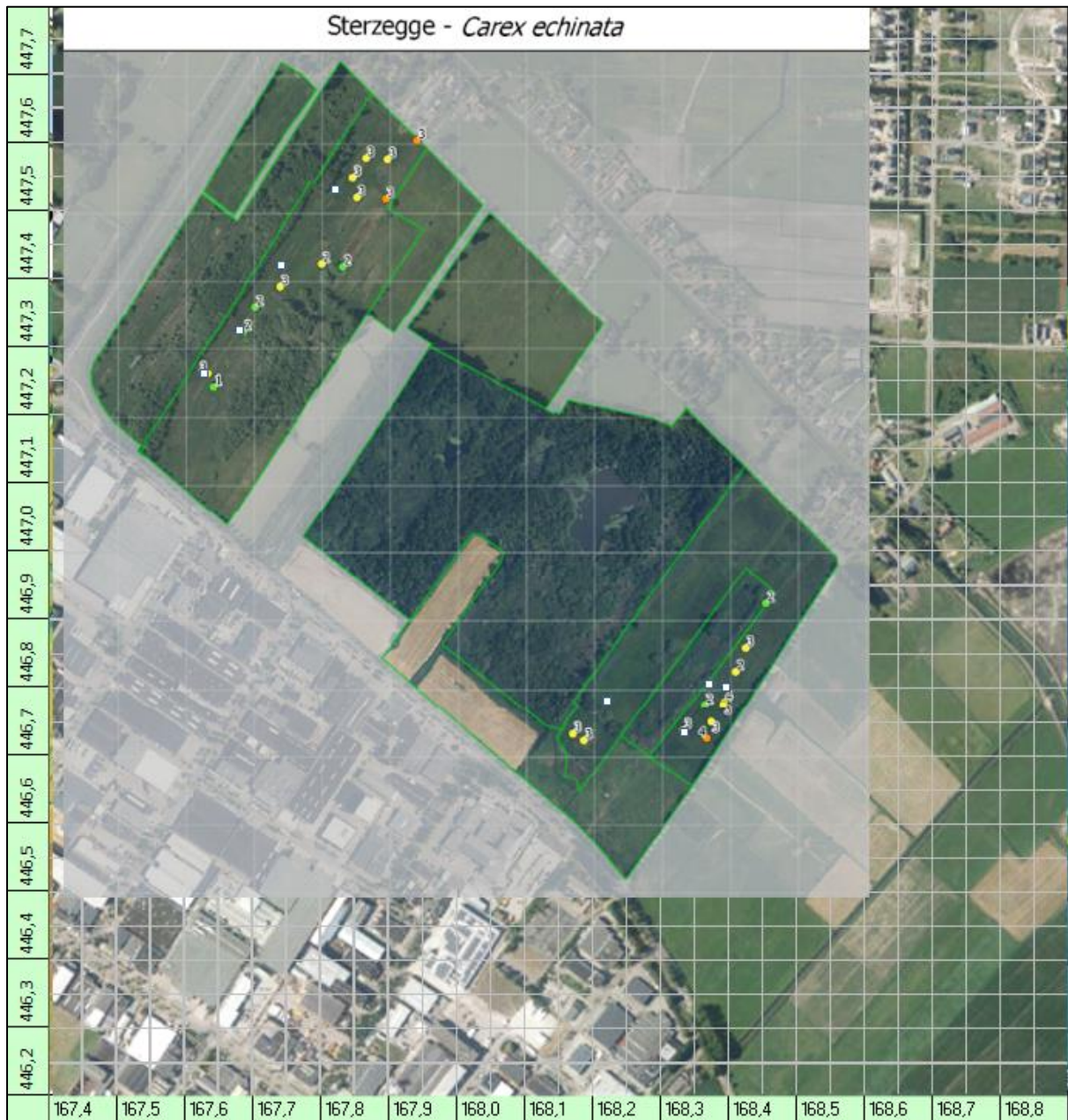

Kaart 14. De vindplaatsen van Waterdrieblad. De waarnemingen van Simons en Pellicaan zijn in kleur weergegeven, die van de KNNV in wit. Zie voor de legenda kaart 3.

Kaart 15. De vindplaatsen van Sterzegge. De waarnemingen van Simons en Pellicaan zijn in kleur weergegeven, die van de KNNV in wit. Zie voor de legenda kaart 3.

Bijlage 2. Overzicht van de waargenomen soorten. Per soort is vermeld of er sprake is van een Rode Lijst-soort (RL), SNL-soort of Natura-2000 Typische soort (Typ).

Soort	RL	SNL	Typ
Aalbes			
Akkerdistel			
Akkermunt			
Amandelwilg			
Amerikaans krentenboompje			
Amerikaanse eik			
Amerikaanse vogelkers			
Beemdlangbloem			
Beklierde basterdwederik			
Beventjes	KW	N10.1N10.2	
Biezenknoppen			
Bijvoet			
Bitterzoet			
Blaartrekkende boterbloem			
Blauw glidkruid			
Blauwe knoop	GE	N10.1	T
Blauwe zegge			T
Boerenwormkruid			
Bosveldkers			
Boswilg x Grauwe wilg			
Brede orchis	KW	N10.1N10.2	
Brede orchis / Rietorchis			T
Brede stekelvaren			
Brede wespenorchis			
Dauwbraam			
Dicht havikskruid			
Draadzegge	KW	N05.3N06.2N10.1N14.2	
Duizendblad			
Dwergkroos			
Echte koekoeksbloem		N12.2	
Echte valeriaan			
Eenstijlige meidoorn			
Egelboterbloem			
Elzenzegge			
Engels raaigras			
Es			
Fioringras			
Fluitenkruid			
Framboos			
Geelgroene zegge			
Geknikte vossenstaart			
Gekroesde melkdistel			
Gelderse roos			
Gele lis			
Gele maskerbloem			
Gele plomp			
Gele waterkers			
Geoorde wilg x Grauwe wilg			

Soort	RL	SNL	Typ
Gestreepte witbol			
Gevlekte orchis	GE	N10.1N10.2	
Gevleugeld hertshooi		N05.3N10.2	
Gewone berenklauw			
Gewone brunel		N12.2	
Gewone dotterbloem		N05.3N10.2	
Gewone engelwortel			
Gewone esdoorn			
Gewone hennepnetel			
Gewone hoornbloem			
Gewone klit			
Gewone kropaar			
Gewone pastinaak			
Gewone raket			
Gewone smeerwortel			
Gewone vlier			
Gewone waterbies			
Gewone waternavel			
Gewoon biggenkruid			
Gewoon jakobskruiskruid			
Gewoon reukgras			
Gewoon speenkruid			
Gewoon struisgras			
Gewoon timoteegras			
Gewoon varkensgras			
Gladde iep			
Gladde witbol			
Glanshaver			
Grauwe wilg			
Greppelrus			
Grof hoornblad			
Groot blaasjeskruid			T
Groot springzaad			T
Grote boterbloem			
Grote brandnetel			
Grote egelskop			
Grote engelwortel			
Grote kattenstaart			
Grote klaproos			
Grote lisdodde			
Grote ratelaar		N12.2	
Grote vossenstaart			
Grote watereppe			
Grote waterweegbree			
Grote wederik			
Grote weegbree			
Grove den			
Haagliguster			
Haagwinde			
Handekenskruid (G)		N10	
Harig knopkruid			

Soort	RL	SNL	Typ
Harig wilgenroosje			
Hazenzegge			
Heermoes			
Hennegras			
Herderstasje			
Hoenderbeet			
Hoge cyperzegge			
Holpijp			
Hondsdrif			
Hop			
Hulst			
IJle dravik			
IJle zegge			
Italiaans raaigras			
Kale jonker			
Kalmoes			
Kamgras	GE	N12.2	
Kamvaren		N14.2	T
Kantig hertshooi			
Kantige basterdwederik			
Kikkerbeet			
Kleefkruid			
Klein blaasjeskruid	KW	N05.01, N06.02	
Klein bronkruid			
Klein kroos			
Klein kruiskruid			
Klein streepzaad			
Kleinbloemige amsinckia			
Kleine valeriaan	KW	N05.3N06.2N10.1N10.2	T
Kleine veldkers			
Kleine watereppe			
Kleverige ogentroost			
Kluwenhoornbloem			
Kluwenzuring			
Knikkend tandzaad			
Knoopkruid		N12.2	
Kompassla			
Koninginnekruid			
Kruipend zenegroen			
Kruipende boterbloem			
Krulzuring			
Kweek			
Late guldenroede			
Lidrus			
Liesgras			
Madeliefje			
Mannagras			
Margriet		N12.2	
Mattenbies			
Melganzenvoet			
Melkeppe			

Soort	RL	SNL	Typ
Moerasandoorn			
Moerasbasterdwederik	GE		
Moerasbeemdgras			
Moerasdroogbloem			
Moeraskartelblad	KW	N05.3N06.2N10.1N10.2	
Moeraskers			
Moeraskruiskruid	KW		
Moeraslathyrus	KW	N05.3N14.2	
Moeraslathyrus	KW	N05.3N14.2	
Moerasmuur			
Moerasrolklaver			
Moerasspirea			T
Moerasstreepzaad		N10.1N10.2	
Moerasstruisgras		N12.2	
Moerasvaren		N05.3	
Moerasvergeet-mij-nietje			
Moerasviooltje			
Moeraswalstro			
Moeraswederik			
Moeraszegge			
Moeraszuring			
Moseik			
Paardenbloem			
Paarse dovenetel			
Peen			
Penningkruid			
Perzikkruid			
Pijlkruid			
Pijpenstrootje			
Pijptorkruid			
Pinksterbloem			
Pitrus			
Pluimzegge			
Poelruit		N05.3N14.2	T
Puntkroos			
Raapzaad			
Rankende helmbloem			
Ratelpopulier			
Reukeloze kamille			
Reuzenbalsemien			
Ridderzuring			
Riet			
Rietgras			
Rietorchis		N05.3N10.1N10.2	
Rietzwenkgras			
Ringelwikke			
Rode klaver			
Rode kornoelje			
Ronde zegge	BE	N06.2N10.1	T
Rood zwenkgras			
Ruige zegge			

Soort	RL	SNL	Typ
Ruw beemdgras			
Ruw walstro			
Ruwe smele			
Scherpe boterbloem			
Scherpe zegge			
Schietwilg			
Scherpe zegge x Zwarte zegge			
Schijfkamille			
Schildereprijs		N10.1	
Sint-Janskruid			
Smalle stekelvaren			
Smalle waterpest			
Smalle weegbree			
Snavelzegge			
Spaanse ruiter		N06.2N10.1	T
Sporkehout			
Sterrenkroos spec			
Sterzegge		N10.1N14.2	
Stijve moerasweegbree			T
Stijve zegge		N14.2	T
Straatgras			
Taxus			
Tijmereprijs			
Tormentil			
Tweerijige zegge			
Veelbloemige veldbies			
Veelkleurig vergeet-mij-nietje			
Veelwortelig kroos			
Veenpluis			
Veenwortel			
Veldbeemdgras			
Veldereprijs			
Veldrus			
Veldzuring			
Vertakte leeuwentand			
Viltige basterdwederik			
Vlasbekje			
Vleeskleurige orchis		N05.3N06.2N10.1N10.2	T
Vogelkers			
Vogelmuur			
Vogelwikke			
Vroegeling			
Wateraardbei		N14.2	
Waterdrieblad		N05.3N06.2N10.1N14.2	
Watergras			
Waterkruiskruid		N10.2N12.2	
Watermunt			
Watteranonkel spec			
Waterscheerling		N05.3	
Watertorkruid			
Waterviolier		N14.2	

Soort	RL	SNL	Typ
Waterzuring			
Wilde bertram			
Wilde kardinaalsmuts			
Wilde liguster			
Wilde lijsterbes			
Winterpostelein			
Witte dovenetel			
Witte els			
Witte klaver			
Witte waterlelie			
Wolfspoot			
Zachte berk			
Zachte dravik			
Zachte duizendknoop			
Zachte ooievaarsbek			
Zandraket			
Zeegroene muur			
Zevenblad			
Zilverschoon			
Zomereik			
Zomprus			
Zompvergeet-mij-nietje			
Zompzegge			
Zwart tandzaad			
Zwarte bes			
Zwarte braam s.l.			
Zwarte els			
Zwarte nachtschade			
Zwarte zegge		N12.2	

Bijlage 3. Aangetroffen soorten in deelgebied 7

Akkerdistel	Grote waterweegbree	Rietgras
Amerikaanse vogelkers	Grote wederik	Rietzwenkgras
Beemdlangbloem	Grote weegbree	Rode klaver
Beklierde basterdwederik	Haagwinde	Rode kornoelje
Biezenknoppen	Harig wilgenroosje	Rood zwenkgras
Bijvoet	Heermoes	Ruw beemdgras
Bitterzoet	Hennegras	Ruw walstro
Blaartrekkende boterbloem	Herderstasje	Ruwe smeewortel
Bosveldkers	Hoenderbeet	Ruwe smele
Braam (	Hoge cyperzegge	Scherpe boterbloem
Duizendblad	Hondsdrif	Scherpe zegge
Echte koekoeksbloem	IJle dravik	Schietwilg
Echte valeriaan	Italiaans raaigras	Schijfkamille
Engels raaigras	Kale jonker	Smalle weegbree
Fijne / Grote waterranonkel	Kikkerbeet	Snavelzegge
Fioringras	Kleefkruid	Sterrenkroos (G)
Fluitenkruid	Klein kroos	Stijve zegge
Geknikte vossenstaart	Kleinbloemige amsinckia	Straatgras
Gele lis	Kluwenhoornbloem	Tijmereprijs
Gele plomp	Knikkend tandzaad	Tweerijige zegge
Gele waterkers	Kruipende boterbloem	Veelwortelig kroos
Gele waterkers	Kruizuring	Veenwortel
Geoorde wilg x Grauwe wilg	Kweek	Veldbeemdgras
Gestreepte witbol	Lidrus	Veldereprijs
Gewone hennepnetel	Liesgras	Veldzuring
Gewone hoornbloem	Madeliefje	Vertakte leeuwentand
Gewone kropaar	Mannagrass	Viltige basterdwederik
Gewone raket	Moerasrolklaver	Vlasbekje
Gewone smeewortel	Moerasspirea	Vogelmuur
Gewoon jakobskruiskruid	Moeraswalstro	Vogelwikke
Gewoon reukgras	Paardenbloem	Watermunt
Gladde witbol	Paarse dovenetel	Watertorkruid
Glanshaver	Peen	Waterzuring
Grauwe wilg	Penningkruid	Winterpostelein
Greppelrus	Pinksterbloem	Witte dovenetel
Grof hoornblad	Pitrus	Witte klaver
Grote brandnetel	Poelruit	Wolfspoot
Grote egelskop	Puntkroos	Zachte dravik
Grote kattenstaart	Raapzaad	Zachte ooievaarsbek
Grote klapproos	Reukeloze kamille	Zandraket
Grote lisdodde	Ridderzuring	Zomereik
Grote vossenstaart	Rlet	

Bijlage 4. De door Simons en Pellicaan gekarteerde SNL-kwaliteitssoorten (SNL), typische soorten van habitattypen, Rode Lijst-soorten (RL) en een aantal ecologische indicatoren. Aangegeven is hoe vaak een soort door Simons en Pellicaan (S&P) is waargenomen. Ook voor de soorten die door de plantenwerkgroep van de KNNV gedetailleerd zijn geïnventariseerd (zie Tabel 1) is het aantal waarnemingen vermeld. Voor de overige soorten is alleen vermeld of deze is door de KNNV waargenomen (*) of niet (x). Sommige overige soorten zijn door de KNNV toch vaak genoteerd in het veld. Van deze soorten is ook het aantal waarnemingen vermeld (bijv: * (25))

Soort	RL	SNL	Typische N-2000 soort	De Hellen S&P	De Hellen PWG-KNNV
Beventjes	KW	N10.01, N10.02, N12.03		1	*
Blaaszegge				13	x
Blauwe knoop	GE	N10.01	T	9	6
Blauwe zegge			T	22	* (13)
Bosbies				2	x
Brede orchis	KW	N10.01, 10.02	T	16	18
Brede orchis/Rietorchis	KW/TNB	N05.01, N10.01, N10.02			6
Draadzegge	KW	N05.01, N06.02, N10.01		31	18
Echte koekoeksbloem		N12.02		141	80
Elzenzegge				69	* (10)
Geelgroene zegge				5	*
Gele plomp				3	*
Gevlekte orchis	GE	N10.01, N10.02		6	3
Gevleugeld hertshooi		N05.01, N10.02		3	*
Gewone dotterbloem		N05.01, N10.02		84	47
Groot blaasjeskruid			T	2	2
Groot springzaad			T	4	*
Grote boterbloem				14	16
Grote ratelaar		N12.02		40	39
Hoge cyperzegge				8	* (11)
Holpijp				84	* (29)
Ijle zegge				3	*
Kale jonker				96	*(25)
Kamgras	GE	N12.02		6	8 (7)
Kamvaren			T	7	3
Klein blaasjeskruid	KW	N05.01, N06.02	T	18	*(1)
Kleine valeriaan	KW	N05.01, N06.02, N10.01, N10.02	T	21	10
Knoopkruid		N12.02		6	*
Melkeppe				58	*
Moerasbasterdwederik	GE			8	* (7)
Moeraskartelblad	KW	N05.01, N06.02, N10.01, N10.02		58	59
Moeraskruiskruid	KW			14	8
Moeraslathyrus	KW	N05.01		55	44
Moerasmelkdistel		N05.01		1	x
Moerasmuur				1	x
moerasspirea			T	97	*
Moerasstruisgras		N12.02		36	*
Moerasvaren		N05.01		24	*
Moerasviooltje				12	*
Moeraswederik				56	*

Soort	RL	SNL	Typische N-2000 soort	De Hellen S&P	De Hellen PWG-KNNV
Paddenrus				13	x
Pijptorkruid				9	* (8)
Pluimzegge				59	*
Poelruit		N05.01	T	56	30
Rietorchis		N05.01, N10.01, N10.02		44	45
Ronde zegge	BE	N06.02, N10.01	T	34	23
Ruw walstro				36	*
Scherpe zegge x Zwarte zegge				2	*
Schildereprijs		N10.01		2	* (9)
Snavelzegge				40	*
Spaanse ruiter	KW	N06.02, N10.01	T	2	3
Sterzegge		N10.01		24	*
Stijve zegge			T	39	17
Tweerijige zegge				51	*
Veelkleurig vergeet-mij nietje				3	*
Veenpluis				44	*
Veenreukgras	KW			3	x
Velddravik	KW	N10.02		1	x
Veldrus				13	* (16)
Vleeskleurige orchis	KW	N05.01, N06.02, N10.01, N10.02	T	6	34
Wateraardbei				59	42
Waterdrieblad	GE	N05.01, N06.02, N10.01		68	41
Watergras				2	*
Waterkruiskruid		N10.02, N12.02		27	29
Waterscheerling	KW	N05.01		2	*
Waterviolier				7	* (7)
Wilde bertram				1	*
Witte waterlelie				1	*
Zeegroene muur				33	*
Zompzegge				40	*
Zwarte bes				2	*
Zwarte zegge		N12.02		2	*
Niet in karteerlijst Simons en Pellicaan					
Stijve moeras weegbree	BE				
Gewone brunel		N12.02			
Knoopkruid		N12.02			
Margriet		N12.02			

Bijlage 5. De soorten die alleen door Minke en van Raamsdonk en alleen door de plantenwerkgroep van de KNNV zijn waargenomen.

Alleen waargenomen door KNNV	Alleen waargenomen door Minke en van Raamsdonk
Amandelwilg	Akkerkool
Amerikaanse eik	Akkermelkdistel
Beemdlangbloem	Basterdklaver
Bevertjes	Bergvlier
Bosveldkers	Bezemkruid
Boswilg x Grauwe wilg	Bosandoorn
Brede orchis	Boswilg
Brede orchis / Rietorchis	Canadese fijnstraal
Brede wespenorchis	Canadese guldenroede
Dicht havikskruid	Dagkoekoeksbloem
Draadzegge	Drijvend fonteinkruid
Duizendblad	Echte kamille
Geelgroene zegge	Gewone berenklauw
Gekroesde melkdistel	Gewone braam
Geoorde wilg x Grauwe wilg	Gewone melkdistel
Gevleugeld hertshooi	Gewone rolklaver
Gewone berenklauw	Gewone vogelkers
Gewone klit	Gewone vogelmelk
Gewone pastinaak	Gewoon vingerhoedskruid
Gewone waterbies	Grasmuur
Gewone waternavel	Groot hoefblad
Gewoon biggenkruid	Groot moerasscherm
Gewoon jakobskruiskruid	Groot streepzaad
Gewoon timotee gras	Hazelaar
Gladde iep	Herfstleuwentand
Gladde witbol	Herik
Grof hoornblad	Jacobskruiskruid
Grote engelwortel	Japanse duizendknoop
Grove den	Karwijvarkenskervel
Haagliguster	Katwilg
Handekenskruid (G)	Kleine egelskop
Hazenzegge	Kleine klaver
Hennegras	Kleine lisdodde
Hoenderbeet	Kleine varkenskers
Hulst	Klimop
IJle dravik	Klimopereprijs
Italiaans raaigras	Knopig helmkruid
Kamvaren	Krabbenscheer
Kantig hertshooi	Kruipganzerik
Klein bronkruid	Kruipwilg
Kleverige ogentroost	Kruldistel
Knikkend tandzaad	Liggend vetmuur
Kompassla	Look-zonder-look
Late guldenroede	Mahonie
Lidrus	Mannetjesvaren
Margriet	Melkviooltje
Melganzenvoet	Middelste teunisbloem
Moerasbasterdwederik	Narcis (trompetcultivar)

Moerasdroogbloem	Reuzenberenklauw
Moerastreepzaad	Ruwe berk
Moerasstruisgras	Slanke waterkers
Moeraszegge	Slibbladige ooievaarsbek
Moeraszuring	Smalle aster
Peen	Speerdistel
Pijpenstrootje	Stijf havikskruid
Pijptorkruid	Stompbladig fonteinkruid
Raapzaad	Tengere rus
Rietorchis	Veenreukgras
Rietzwenkgras	Voederwikke
Rode kornoelje	Vuilboom (Sporkehout)
Ruige zegge	Watermuur
Ruwe smele	Watervavel
Scherpe zegge x Zwarte zegge	Waterpeper
Schildereprijs	Zwaluw tong
Stijve moerasweegbree	Zwart tandzaad
Stijve zegge	
Taxus	
Veelbloemige veldbies	
Veelkleurig vergeet-mij-nietje	
Veelwortelig kroos	
Veldbeemdgras	
Veldrus	
Vertakte leeuwentand	
Viltige basterdwederik	
Vleeskleurige orchis	
Vogelkers	
Watergras	
Waterranonkel spec	
Waterscheerling	
Wilde kardinaalsmuts	
Wilde liguster	
Winterpostelein	
Witte els	
Zachte duizendknoop	
Zwart tandzaad	
Zwarte braam s.l.	
Zwarte nachtschade	